

POSTANOWIENIE

Dnia 15 maja 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania U. z doradztwem K. spółki jawnej I. W., L. W. w S. i K. spółki jawnej w S.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z udziałem zainteresowanych: P. P., T. G.

o ustalenie obowiązku ubezpieczenia społecznego,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 15 maja 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołujących się

od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 6 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...),

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od odwołujących się na rzecz organu rentowego kwoty po 240 (dwieście czterdzieści) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 6 września 2018 r., sygn. akt III AUa (...) Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelacje płatników składek U. z doradztwem K. spółki jawnej I. W., L. W. w S. i K. spółki jawnej w S. od wyroku Sądu Okręgowego w S. z 14 listopada 2017 r., sygn. akt VI U (...), którym Sąd ten oddalił odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z 14 sierpnia 2014 r., nr (...); 13 sierpnia 2014 r., nr (...); 14 sierpnia 2014 r., nr (...); 13 sierpnia 2014 r., nr (...).

Decyzją z 14 sierpnia 2014 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że P. P. jako pracownik płatnika składek KRK. Spółka Jawna I. W., L. W., A. W. G. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu w okresie od 1 listopada 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. W decyzji określono zarazem wysokość podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w miesiącach: od listopada 2009 r. do grudnia 2010 r.

Decyzją z 13 sierpnia 2014 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne P. P. zgłoszonego do ubezpieczenia zdrowotnego jako zleceniobiorca u płatnika składek U. z Doradztwem „K.” Sp. J.- I. W., L. W., A. W. G. wynosi w miesiącach: od listopada 2009 r. do grudnia 2010 r. - po 0,00 zł.

Decyzją z 14 sierpnia 2014 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Szczecinie stwierdził, że T. G. jako pracownik płatnika składek K. Spółka Jawna I. W., L. W., A. W. G. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym, chorobowemu, wypadkowemu w okresie od 1 kwietnia 2010 r. do 31 grudnia 2010 r. W decyzji określono zarazem wysokość podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia w miesiącach: od kwietnia 2010 r. do grudnia 2010 r.

Decyzją z 13 sierpnia 2014 r. nr (...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. stwierdził, że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie zdrowotne T. G. zgłoszonego do ubezpieczenia zdrowotnego jako zleceniobiorca u płatnika składek U. z Doradztwem „K.” Sp. J. – I. W., L. W., A. W. G. wynosi w miesiącach: od kwietnia 2010 r. do grudnia 2010 r. - po 0,00 zł.

Jako podstawę do wydania wymienionych decyzji organ rentowy wskazał ustalenia postępowań kontrolnych przeprowadzonych u płatników, w toku których ustalono, że pracownicy zatrudnieni w jednej ze skarżących spółek w ramach stosunku pracy, część wynagrodzenia za pracę otrzymywali na podstawie fikcyjnych umów zleceń zawieranych rzekomo z drugą skarżącą spółką. Spółka będąca formalnie zleceniodawcą nie deklarowała i nie opłacała składek od wynagrodzeń wypłaconych pracownikom zatrudnionym na podstawie umów o pracę z tytułu wykonywania pracy w godzinach nadliczbowych. Organ podkreślił, że

praca była wykonywana na jednym sprzęcie, po więcej niż 8 godzin dziennie, pod nadzorem, często bez przerwy. Pracownicy wykonujący pracę nie wiedzieli, do której spółki należy sprzęt, na którym pracują i nie wiedzieli kiedy mieliby świadczyć pracę na rzecz spółki innej niż pracodawca. W związku z powyższym organ rentowy ustalił, że podstawę wymiaru składek dla pracowników stanowi suma ich przychodów brutto od obu spółek, gdyż przychód formalnie uzyskany z tytułu umowy zlecenia, należy traktować jako przychód ze stosunku pracy.

Płatnik U. z Doradztwem „K.” Sp. J. I. W., L. W. odwołał się od decyzji dotyczących: P. P. z 13 sierpnia 2014 r. nr (...) oraz T. G. z 13 sierpnia 2014 r. nr (...). Płatnik wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez ustalenie, że zainteresowani podlegali obowiązkowemu ubezpieczeniu zdrowotnemu na podstawie zawieranych z płatnikiem umów cywilnoprawnych. Płatnik K. Sp. J. wniósł odwołanie od decyzji dotyczących: P. P. z 14 sierpnia 2014 r. nr (...) oraz T. G. z 14 sierpnia 2014 r. nr (...). Płatnik wniósł o zmianę decyzji dotyczących poprzez przyjęcie, iż zainteresowani nie podlegają obowiązkowemu ubezpieczeniu emerytalnemu, rentowemu, chorobowemu i wypadkowemu w spornych okresach na podstawie wykonywanych na rzecz innego niż płatnik przedsiębiorcy umów cywilnoprawnych.

W odpowiedzi na odwołania organ rentowy wniósł o ich oddalenie w całości, z argumentacją jak w zaskarżonych decyzjach oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Wyrokiem z 14 listopada 2017 r., sygn. akt VI U (...) Sąd Okręgowy w S. VI Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołania (pkt I), zasądził od U. z Doradztwem K. Spółki jawnej I. W., L. W. w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 120 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II), zasądził od K. Spółki jawnej z siedzibą w S. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. kwotę 120 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt III).

Apelację od tego wyroku wniósł odwołujący się, zarzucając mu naruszenie art. 233 § 1 k.p.c.; art. 235 § 1 k.p.c.; art. 734-751 k.c. oraz art. 3531 k.c.; art. 4 pkt 2 lit. a) w zw. z art. 8 ust. 1 i 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 9 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych.

Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako nieuzasadnioną.

Sąd drugiej instancji wskazał, że zrzuty podniesione przez płatników we wspólnym środku zaskarżenia nie zdołały w żaden sposób podważyć ustaleń faktycznych, w szczególności okoliczności, że zainteresowani P. P. i T. G. w spornym okresie świadczyli pracę na podstawie umowy o pracę na rzecz jednego płatnika składek, tj. pracodawcy, bez zawierania w tym czasie dodatkowej umowy, czy umów, z drugą ze skarżących spółek. Sąd Apelacyjny przyjął poczynione przez sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne za własne.

Sąd odwoławczy podniósł również, że choć dla uznania ważności umowy zlecenia nie wymaga się formy pisemnej, to żaden z płatników nie udowodnił w toku postępowania, aby w rzeczywistości jakąkolwiek inną umowę zawarto z P. P. i T. G. poza umową o pracę. Apelujący płatnicy przywołali argumentację popartą dowodami osobowymi, mającą na celu wykazanie świadomości zainteresowanych co do charakteru prawnego umów wiążących ich w zakresie zatrudnienia, niemniej w zaistniałej sytuacji procesowej Sąd Apelacyjny uznał bezcelowość tych wywodów. Płatnik jako profesjonalny podmiot obrotu gospodarczego powinien mieć wiedzę, że wszelkie czynności prawne ze względów dowodowych powinny być dokonywane na piśmie, jak również ich realizacja powinna być potwierdzona stosowną dokumentacją. W sprawie brak jest jakiegokolwiek dokumentacji dotyczącej realizacji przez P. P. i T. G. zakwestionowanych przez organ rentowy umów zlecenia. Żaden bowiem z płatników w toku całego postępowania nie przedstawił umowy, czy umów o świadczenie usług, dotyczących spornego okresu, a więc nie zabezpieczył elementarnego dowodu zawarcia umowy, nie mówiąc już o dokumentacji potwierdzającej jej realizację, której również nie przedłożono. Mając na uwadze doniosłość znaczenia prawnego faktu zawarcia umowy zlecenia, przede wszystkim należy podkreślić, że kwestia wiarygodności twierdzeń płatników, czy pracowników płatnika (w tym kadrowej), nie ma tu pierwszorzędного znaczenia, ponieważ to na płatniku ciążył obowiązek udowodnienia przedmiotowego faktu, skoro wywodzi z niego skutki procesowe. Płatnik musiałby udowodnić zawarcie umowy zlecenia ewidentnymi środkami dowodowymi, a takich zabrakło zważywszy, że takiego waloru nie posiadają zeznania pracowników płatnika. Tylko więc na podstawie zeznań świadków będących w bezpośrednim powiązaniu gospodarczym

z płatnikami, nie można było przyjąć, że płatnicy składek udowodnili zawarcie umowy zlecenia, czy umów zlecenia (o świadczenie usług) z P. P. i T. G., gdy brak jest jakichkolwiek dokumentów świadczących o zawieraniu tych umów oraz ich realizacji w spornych okresach. Zważywszy na zeznania ubezpieczonego P. P. (zaprzeczającego twierdzeniom o istnieniu tych umów) oraz w świetle posiadanej dokumentacji, w szczególności pracowniczych akt osobowych, świadczących wyłącznie o stosunku pracy w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach kierowców, brak było podstaw do przyjęcia istnienia dodatkowego stosunku prawnego, realizowanego przez zainteresowanych poza godzinami pracy u pracodawcy. Zeznania ubezpieczonego co do nieświadomości zawarcia w spornych okresach umów cywilnoprawnych z innym podmiotem niż będący stroną umowy o pracę, Sąd Odwoławczy uznał za wiarygodne.

Sąd Apelacyjny podkreślił przy tym, że zgodnie z art. 60 k.c. z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli). Skoro nie można mówić o zgodnej woli stron, czy też precyzyjniej - zgodzie ubezpieczonych, to należy przyjąć, że P. P. i T. G. w ogóle nie zawarli spornych umów zlecenia (o świadczenie usług). Jest to tym bardziej uzasadnione, że płatnicy składek nie przedstawili również dowodów, z których wynikałoby na rzecz kogo były świadczone usługi: U. z K. w S., czy K., spółka jawna w S..

Trafne, w ocenie Sądu drugiej instancji, ustalenia Sądu Okręgowego wskazują, że nie było też rzeczywistego rozdzielenia działalności obydwu podmiotów - w zarządach pozostawały te same osoby, tożsame było miejsce działalności, przedmiot działalności był trudny do rozdzielenia, a często realizowany w oparciu o te same kontrakty. Oznacza to, że wszystkie okoliczności sprawy pozwalają na uznanie, że w zakwestionowanych przez organ rentowy okresach ubezpieczeni świadczyli wyłącznie pracę w oparciu o jeden stosunek prawny - umowę o pracę.

Sąd Apelacyjny uznał w końcu, że pracodawca zainteresowanych, obowiązany był zgodnie z treścią art. 6 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 8 ust. 1 i w

związku z art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 w związku z art. 13 ust. 1 ustawy systemowej oraz w związku z art. 17 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 1 ustawy systemowej każdorazowo uwzględnić do podstawy wymiaru składek całość przychodu ubezpieczonych z tytułu umowy o pracę. Zgodnie z materialnoprawną podstawą rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, tj. art. 18 ust. 1 ustawy systemowej podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych wymienionych w art. 6 ust. 1 pkt 1 (czyli pracowników) stanowi przychód, o którym mowa w art. 4 pkt 9. W myśl art. 4 pkt 9 cyt. ustawy są to między innymi przychody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. Pojęcie przychodów ze stosunku pracy precyzuje natomiast art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 60), zgodnie z którym za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, itd.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego zaskarżyli skargą kasacyjną odwołujący się w całości.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oparto na podstawie przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 4 (oczywista zasadność skargi kasacyjnej) k.p.c.

W ocenie skarżących oczywistą zasadność skargi wyprowadzić należy z dokonania przez Sąd Apelacyjny w (...) błędnej wykładni przepisów prawa materialnego w postaci art. 56 k.c., art. 60 k.c., art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 70 § 1 i 2 k.c. w zw. z art. 734-750 k.c. Wydając zaskarżone rozstrzygnięcie Sąd drugiej instancji w istocie zakwestionował możliwość zawierania przez strony umów o charakterze cywilnoprawnym, rozliczanych m.in. w ramach systemu ubezpieczeń społecznych, *per facta concludentia*, co z kolei stanowi rażące naruszenie jednej z podstawowych zasad prawa cywilnego, jaką jest zasada swobody formy oświadczenia woli. Nie budzi bowiem wątpliwości, iż w świetle przepisów prawa

oświadczenie woli w przedmiocie zawarcia umowy o świadczenie usług może zostać wyrażone przez każde zachowanie, w tym przez wykonanie usługi, przyjęcie wynagrodzenia itp.

Ponadto Sąd drugiej instancji dopuścił się także naruszenia przepisów ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych w postaci art. 4 pkt 2 lit. a w zw. z art. 8 ust. 1 i 2a oraz art. 9 ust. 1, uznając, iż pracodawca obowiązany jest odprowadzać składki od umów o świadczenie usług zawartych z osobą trzecią, pomimo, że brak jest dowodów, że to pracodawca uzyskuje rezultat pracy wykonywanej na podstawie umów o charakterze cywilnoprawnych. Tym samym Sąd Apelacyjny w (...) w sposób niedopuszczalny rozszerzył stosownie art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wbrew jego dyspozycji, tworząc w tym zakresie niedopuszczalne domniemanie.

W odpowiedzi na skargę pozwany wniósł o odmowę jej przyjęcia do rozpoznania, ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej. Nadto o zasądzenie od skarżących na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna odwołujących się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie (1) występuje istotne zagadnienie prawne, (2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, (3) zachodzi nieważność postępowania lub (4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Przesłanka oczywistej zasadności skargi kasacyjnej (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.) spełniona jest wówczas, gdy zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy

rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Musi być zatem oczywiste, że ma miejsce kwalifikowana postać naruszenia prawa, zauważalna *prima facie* przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, która przesądza o wadliwości zaskarżonego orzeczenia w stopniu nakazującym uwzględnienie skargi (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 lutego 2012 r., II CSK 225/11, niepubl.; z dnia 23 listopada 2011 r., III PK 44/11, niepubl.). Powołanie się na przesłankę zawartą w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. zobowiązuje przy tym skarżącego do przedstawienia wyводу prawnego, uzasadniającego jego pogląd, że skarga jest oczywiście uzasadniona, przy czym, o ile dla uwzględnienia skargi kasacyjnej wystarczy, że jej podstawa jest usprawiedliwiona, to dla jej przyjęcia do rozpoznania konieczne jest wykazanie kwalifikowanej postaci naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającej na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 września 2003 r., IV CZ 100/03, LEX nr 82274).

W niniejszej sprawie skarżący nie wykazali w żaden sposób oczywistej zasadności skargi, którą upatrywali w zakwestionowaniu przez Sąd Apelacyjny możliwości zawierania przez strony umów o charakterze cywilnoprawnym, rozliczanych m.in. w ramach systemu ubezpieczeń społecznych, *per facta concludentia*, co jak twierdzili stanowi rażące naruszenie zasady swobody formy oświadczenia woli, a także w przyjęciu przez ten Sąd obowiązku pracodawcy odprowadzania składek od umów o świadczenie usług zawartych z osobą trzecią, pomimo braku dowodów na to, że pracodawca uzyskuje rezultat pracy wykonywanej na podstawie umów o charakterze cywilnoprawnych.

Skarżący nie przedstawili żadnej argumentacji prawnej mogącej uzasadniać w ten sposób przywołaną oczywistą zasadność skargi. Nie wskazali nawet, na czym konkretnie polegać miało rzeczne naruszenie. Zgodnie zaś z wskazaną powyżej, ugruntowaną linią orzeczniczą, przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania z uwagi na jej oczywistą zasadność wymagałoby wykazania, że wyrok zapadł z

oczywistym, rażącym naruszeniem przepisów prawa lub podstawowych zasad prawa, widocznym *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej, bez potrzeby głębszej analizy przedmiotowej sprawy i dłuższych badań lub dociekań (postanowienie Sądu Najwyższego z 17 marca 2017 r., V CSK 535/16, LEX nr 2304253). Skoro w niniejszej sprawie tak się nie stało, to przyjąć należy, że wniosek o przyjęcie przedmiotowej skargi kasacyjnej do rozpoznania na ww. podstawie również nie zawiera argumentów, które mogłyby przekonać Sąd Najwyższy o konieczności rozstrzygnięcia przy merytorycznym rozpoznaniu skargi. Nie jest natomiast rzeczą Sądu Najwyższego doszukiwanie się wymaganej argumentacji w pozostałej części uzasadnienia skargi kasacyjnej (tak też Sąd Najwyższy w postanowieniu z 7 grudnia 2007 r., III CSK 319/07, LEX nr 623803).

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie w przedmiocie kosztów ma swoje oparcie w § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2015 r., poz. 1804).